

Altres animals culturals

Josep Maria PANDOLFI i altres

La utilització d'eines és tan important que s'ha arribat a identificar l'*Homo sapiens* amb l'*homo faber*, l'home que fabrica tota classe d'instruments amb els quals pot fer més suportable i més còmoda la seva existència. En els últims decennis s'ha pogut comprovar com n'és de falsa la suposició que els humans són els únics animals capaços d'utilitzar eines de forma intel·ligent, ço és, amb eficàcia. Però: ¿què és una eina?. Seguint l'antropòleg Marvin Harris:

"una eina és un objecte, no una part del cos de l'usuari, que aquest subjecta o transporta durant o justament abans del seu ús i que es fa servir per alterar la forma o localització d'un segon objecte, amb el qual no tenia cap connexió prèvia" (INTRODUCCIÓ A L'ANTROPOLOGIA GENERAL)

Molts animals, fins i tot invertebrats, són capaços d'emprar diversos elements naturals (pedres, pals, espines...) com a instruments útils per a satisfer algunes necessitats. Ara bé, és entre els micos on trobem els exemples més anàlegs a l'activitat tecnològica humana. Especialment, els ximpanzés demostren una extraordinària habilitat per usar i fabricar eines que utilitzen bàsicament per obtenir menjar (formigues, tèrmits, fruits secs) o aigua. Fins i tot s'ha pogut observar la utilització d'eines per fabricar altres eines –activitat que fins no fa gaire es considerava exclusiva de l'espècie humana. Doncs bé, en els ximpanzés l'ús i fabricació d'eines és una activitat cultural perquè és apresada, no innata –i apresada socialment.

A més, els animals que viuen en unes zones d'Àfrica coneixen unes tècniques que desconeixen els ximpanzés d'altres zones. Per això es parla de les cultures (en plural) dels ximpanzés en funció dels estris utilitzats:

- Hi ha l'**àrea de les fulles**, descoberta i estudiada per la investigadora Jean Goodall: els ximpanzés introdueixen petites branques, prèviament preparades, en l'interior dels termiters per poder pescar els tèrmits que, amb les seves poderoses mandíbules, se subjecten fortament a l'objecte introduït. Al cap d'uns minuts els ximpanzés retiren la branqueta amb la seva càrrega d'animals adherits i, ràpidament, l'acosten a la boca i se'ls mengen.

- **L'àrea de les pedres** rep aquest nom perquè els ximpanzés fan servir pedres com a martells per poder trencar diferents tipus de fruits secs. Primer localitzen una gran pedra o una arrel d'arbre amb una concavitat on col·locar el fruit per tal que no surti disparat quan es colpeja.
- Finalment, hi ha **l'àrea dels bastons**, estudiada per l'investigador català Jordi Sabater Pi (n. 1947). Els ximpanzés fabriquen bastons en sèrie, d'una mida que oscil·la entre 27 i 65 cm., que claven en nius subterranis de tèrmits per treure a la superfície aquests preuats insectes. La terra dels termiters té propietats medicinals i els ximpanzés en mengen sovint.